

Οι θεραπευτικές διαστάσεις των Θρησκευτικών: Περιπτώσεις αντιμετώπισης της σχολικής βίας (bullying) μέσω της διδασκαλίας του μαθήματος

Παύλου Νικόλαος
PhD, MA, MTh, 14ο Γυμνάσιο Λάρισας
nikpavlou@gmail.com

Περίληψη

Η σχολική βία (bullying) είναι αρνητική και συχνά επιθετική ή επεμβατική πράξη από ένα ή περισσότερα άτομα ενάντια σε άλλο ή άλλα πρόσωπα. Τα πρότυπα που θα βοηθήσουν στην καταπολέμηση της μπορούν να προέλθουν και από τα διδακτικά αντικείμενα και τα μορφωτικά αγαθά που περιέχουν. Κάτω από αυτή την προοπτική το μάθημα των Θρησκευτικών μπορεί να έχει παρεμβάσεις αντιμετώπισης της σχολικής βίας. Με συγκεκριμένα παραδείγματα καταδεικνύεται αυτό στην εισήγηση και το τελικό συμπέρασμα είναι ότι το θρησκευτικό μάθημα μπορεί να έχει- εκτός των άλλων- και θεραπευτική διάσταση, αφού συμβάλλει στην πρόληψη των αντικοινωνικών φαινομένων σχολικής βίας

Λέξεις κλειδιά: Σχολική βία, μορφωτικά αγαθά, Θρησκευτικά, θεραπευτική διάσταση

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τρόπους αξιοποίησης της διδασκαλίας του θρησκευτικού μαθήματος για την αντιμετώπιση του bullying .Η σχολική βία είναι αρνητικό φαινόμενο που πρέπει να εντοπίζεται, να ερμηνεύεται και να εξαλείφεται. Αυτή η διαδικασία συνδέεται και με την προσφορά των διδακτικών αγαθών του κάθε γνωστικού αντικειμένου, αφού έτσι δε θα θεωρούνταν παράπλευρη εκδήλωση της σχολικής ζωής, αλλά κατεξοχήν μάθηση.

Το θρησκευτικό μάθημα προβάλλει πρότυπα αγάπης, ανοχής και συγκαταβατικότητας. Ο μαθητής, κατά τη διδασκαλία του θα συναντήσει προτάσεις συμβίωσης με το συνάνθρωπο, ανοχής απέναντι στη διαφορετικότητα, αντιμετώπισης της βίας και σεβασμού της προσωπικότητας. Ταυτόχρονα καταδεικνύει ότι αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως το bullying, είναι καταδικαστέες και ξένες με το νέο άνθρωπο που θέλει να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του και να γίνει ο αυριανός υπεύθυνος πολίτης. Τέλος, ο θεολόγος μπορεί να βοηθήσει με την ενεργή παρουσία του σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής ζωής στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας, αφού διαθέτει την κατάρτιση και την ευαισθησία για να πλησιάσει χαρακτήρες που χρειάζονται στήριξη.

Το σχολείο ως κέντρο αντιμετώπισης της σχολικής βίας

Είναι κοινή διαπίστωση ότι το σχολείο ως πολυδύναμο κέντρο, που έχει αποστολή του την παροχή παιδείας, στοχεύει στη δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων που θα μπορούν να ερμηνεύουν την κοινωνία και θα συμβάλλουν στην πρόοδο και την ευτυχία των μελών της. Για να μπορέσει να το επιτύχει αυτό είναι απαραίτητο να δίνει γνώσεις και να διαπλάθει χαρακτήρες που θα σέβονται το συνάνθρωπο και τις όποιες ιδιαιτερότητες έχει.

Κάτω από αυτή την προοπτική είναι αυτονόητο ότι αρνητικά φαινόμενα σαν τη σχολική βία πρέπει να εντοπίζονται, να ερμηνεύονται, να θεραπεύονται και να εξαλείφονται, αφού αποτελούν καταστάσεις που εμποδίζουν στην ανάπτυξη των νέων ανθρώπων (Donnellan, 2006). Ιδανικό θα ήταν αυτή η διαδικασία να συνδέονταν και με την προσφορά των διδακτικών αγαθών του κάθε γνωστικού αντικειμένου, αφού έτσι δε θα θεωρούνταν παράπλευρη εκδήλωση της σχολικής ζωής, αλλά κατεξοχήν μάθηση.

Τι είναι η σχολική βία ((bullying)

Σύμφωνα με τον ορισμό των Keith Sullivan, Mark Cleary και Ginny Sullivan (Sullivan & Cleary & Sullivan, 2004) η σχολική βία (bullying) είναι αρνητική και συχνά επιθετική ή επεμβατική πράξη από ένα ή περισσότερα άτομα ενάντια σε άλλο ή άλλα πρόσωπα, που έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Το άτομο που διαπράττει την κακοποίηση έχει περισσότερη δύναμη
- Η σχολική βία είναι συχνά οργανωμένη, συστηματική και καμουφλαρισμένη
- Μπορεί να είναι ευκαιριακή, αλλά όταν αρχίζει το φαινόμενο μπορεί να έχει διάρκεια.
- Ένα θύμα σχολικής βίας βλάπτεται σωματικά, συναισθηματικά και ψυχολογικά.
- Όλες οι πράξεις bullying έχουν μία συναισθηματική και ψυχολογική διάσταση.

Τα παραπάνω αναδεικνύουν την αναγκαιότητα για συναισθηματική, ψυχολογική και ηθική στήριξη των θυμάτων της σχολικής βίας (στην οποία προφανώς θα πρέπει να συμπεριληφθούν –αν και φαντάζει ανακόλουθο- και οι θύτες) , ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν τη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει και να συνεχίσουν με ομαλό τρόπο τις δραστηριότητές τους. Η παρέμβαση του σχολείου, μέσω των μαθησιακών αγαθών που παρέχει, μπορεί λοιπόν να είναι καθοριστική και να οδηγήσει στη θεραπεία και στην επούλωση.

Τα διδακτικά αντικείμενα ως πρότυπα καταπολέμησης της σχολικής βίας

Ταυτόχρονα διαφαίνεται η ανάγκη για πρότυπα που θα βοηθήσουν στην καταπολέμηση της σχολικής βίας. Αυτά καταρχήν θα αποτελέσουν βάσεις στις οποίες θα μπορέσουν να στηριχτούν μέλη της σχολικής κοινότητας που αντιμετώπισαν πρακτικές που έβλαψαν την προσωπικότητά τους. Υπογραμμίζουν επίσης την αναγκαιότητα αναφορών που θα βοηθήσουν στην εξάλειψη του φαινομένου σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής καθημερινότητας (Smith & Pepler & Rigby, 2006).

Οι παραπάνω σκέψεις στηρίζονται στο γεγονός ότι κάθε διδακτικό αντικείμενο οφείλει να είναι επικαιροποιημένο και συμβατό με τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Μόνο έτσι μπορεί να μετασηματιστεί σε μάθηση που θα παραμείνει. Αυτό, καταρχήν, πρέπει να είναι μέλημα των συγγραφέων των σχολικών εγχειριδίων, που θα συνδυάσουν στα κείμενά τους τη διδακτέα ύλη με τους προβληματισμούς των νέων ανθρώπων . Δε χρειάζεται να τονιστεί ότι και ο ρόλος του διδάσκοντα είναι εξίσου σημαντικός, αφού οφείλει να βρει τρόπους με τους οποίους θα εντάξει στη διδασκαλία του υλικό και δραστηριότητες που θα αφορούν τη σχολική βία και την αντιμετώπισή της.

Η σύζευξη λοιπόν των μορφωτικών αγαθών που παρέχει το σχολείο με δράσεις εναντίον της σχολικής βίας μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση αρνητικών φαινομένων. Οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι το bullying αποτελεί αντικοινωνική πρακτική, δε συνιστά μέσον καταξίωσης, αλλά αντίθετα συμβάλλει στην απομόνωση του θύτη. Χρειάζεται λοιπόν να ληφθεί σοβαρά υπόψη η συμβολή της μαθησιακής διαδικασίας στην εξάλειψη της σχολικής βίας.

Τα Θρησκευτικά ως μέσον καταπολέμησης της σχολικής βίας

Τα Θρησκευτικά είναι –κατεξοχήν- διδακτικό αντικείμενο που μπορεί να βοηθήσει σε παρεμβάσεις αντιμετώπισης της σχολικής βίας. Το κυρίαρχο θέμα που πρέπει να απασχολήσει στο άμεσο μέλλον όλους τους ενδιαφερόμενους για το μάθημα είναι η θέση του σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα αφορά όλα τα παιδιά και θα παρέχει ισότιμες ευκαιρίες μάθησης και ένταξης ανεξάρτητα από τη φυλετική, εθνική, κοινωνική και πολιτισμική ομάδα προέλευσης. Αποτελεί συνεπώς πρόκληση η συμβολή των

Θρησκευτικών, ώστε να συμβάλλουν για να αποκτήσουν οι μαθητές μία θρησκευτική παιδεία που θα είναι ικανή να βοηθήσει στην ερμηνεία της σύγχρονης πραγματικότητας και ειδικότερα στην αντιμετώπιση κρουσμάτων σχολικής βίας.

Να τονιστεί ότι τα στοιχεία για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας είναι αναγκαίο να αποτελούν βασικό συστατικό των Θρησκευτικών και για θεολογικούς λόγους. Ο Ιησούς αγκάλιασε τους «εσκυλμένους και ερριμένους» της Ιουδαϊκής κοινωνίας της εποχής του, ενώ είναι γνωστό ότι ύμνοι της Εκκλησίας παρουσιάζουν τον Χριστό ως θύμα βίας. Το μάθημα χρειάζεται λοιπόν -και εδώ- μία επικαιροποίηση η οποία θα στηρίζεται στο αυθεντικό δεδομένο της αγάπης για τον πλησίον. Έτσι ο μαθητής, κατά τη διδασκαλία του θα μπορεί να συναντήσει προτάσεις συμβίωσης με το συνάνθρωπο, ανοχής απέναντι στη διαφορετικότητα, αντιμετώπισης της βίας και σεβασμού της προσωπικότητας (Duncan, 1999). Αποτελεί επομένως ιδανικό διδακτικό αγαθό που μπορεί να συνεισφέρει στη δημιουργία πρακτικών που θα εξαλείψουν το bullying σε όλες τις εκφάνσεις του. Ταυτόχρονα κατά την επεξεργασία των διδακτικών ενοτήτων του μαθήματος μπορούν να γίνουν δράσεις που θα βοηθήσουν τους μαθητές να «δεθούν» μεταξύ τους και να δημιουργηθεί έτσι η «ομάδα» στην οποία όλοι θα δουλεύουν ισότιμα και δε θα έχουν θέση πρακτικές εκφοβισμού. Επικουρικός μπορεί να είναι εδώ ο ρόλος των ΤΠΕ. Οι εφαρμογές που παρέχουν θα βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση της προσπάθειας και στην συνεργασία των παιδιών.

Βέβαια για να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που τίθενται στα πλαίσια μιας στρατηγικής εναντίον της σχολικής βίας, που θα περιέχει τη συνδρομή των διδακτικών αγαθών που περιλαμβάνονται στο μάθημα των Θρησκευτικών, είναι απαραίτητη η συνειδητοποίηση ότι το διδακτικό αγαθό που παρέχει δεν είναι μονοδιάστατο, αλλά έχει ποικίλες εκφάνσεις που αναδεικνύουν και τη σχέση του με την πραγματικότητα που βιώνουν οι μαθητές. Αυτό σημαίνει ότι οφείλει να «αγκαλιάζει» και να έχει ως επίκεντρό του τον άνθρωπο και τα ζητήματα που τον απασχολούν. Έτσι θα είναι επίκαιρο και θα βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες της σχολικής τάξης, ενώ θα είναι χρήσιμο για την καθημερινότητα που βιώνουν τα νέα παιδιά.

Πρακτικές στα πλαίσια του μαθήματος των Θρησκευτικών

Στη συνέχεια θα γίνει λόγος για πρακτικές, στα πλαίσια του μαθήματος των Θρησκευτικών, που μπορούν να βοηθήσουν στην καταπολέμηση της σχολικής βίας. Ως βάση τους θα είναι συγκεκριμένες ενότητες που ομαδοποιούνται στις εξής κατηγορίες:

- Συνειδητοποίηση της ανθρώπινης αξίας
- Σεβασμός στους αδύναμους και στις μειονότητες
- Συμπαράσταση στις δύσκολες στιγμές

Θα χρησιμοποιηθεί καταρχήν η ΔΕ 13 του εγχειριδίου της Β΄ Γυμνασίου «Καινή Διαθήκη. Ο Ιησούς Χριστός και το έργο του» (Τσανανάς & Μπάρλος, 2015). Το θέμα που πραγματεύεται είναι «Ο Ιησούς Χριστός ως διδάσκαλος- Εισαγωγή στις παραβολές του» Εκτός των άλλων παρουσιάζεται και η παραβολή του χαμένου προβάτου που αναδεικνύει την ανθρώπινη αξία. Σύμφωνα με την αφήγηση του Ευαγγελιστή Λουκά αυτός που έχει εκατό πρόβατα, αν χάσει ένα από αυτά, θα εγκαταλείψει τα ενενήντα εννιά στην έρημο, για να ψάξει για το χαμένο, ώσπου να το βρει. Η μοναδικότητα δηλαδή της κάθε προσωπικότητας και ο σεβασμός της είναι δεδομένος στην παραβολή.

Με αφετηρία την παραβολή θα δημιουργηθούν δραστηριότητες που εντάσσονται στην επεξεργασία της παραβολής και συμβάλλουν στη συνειδητοποίηση της υπευθυνότητας που πρέπει να έχει η σχέση των μαθητών του σχολείου. Μία από αυτές θα επικεντρωθεί σε ειδήσεις που βρίσκονται στο διαδίκτυο, σαν αυτή που ακολουθεί, οι οποίες αναδεικνύουν καταρχήν την εκτίμηση στο συνάνθρωπο και την αξία του:

«Πάνω από 100 κιλά ψωμί φτιάχνει καθημερινά για τους πρόσφυγες της Κω ο κ. Διονύσης Αρβανιτάκης. Ο 76χρονος Διονύσης, γεμίζει καθημερινά το βαν του και μοιράζει το φρέσκο ψωμί του, στους πρόσφυγες της Κω. Όσο για την απάντηση στην ερώτηση, γιατί νιώθει την ανάγκη να βοηθήσει τους πρόσφυγες, τα λόγια του είναι αφοπλιστικά: «Αυτά που βλέπουμε και ζούμε τόσους μήνες τώρα δεν μεταφέρονται εύκολα. Μικρά παιδιά από τη Συρία, το Αφγανιστάν πέφτουν κάτω και φωνάζουν 'μαμ!'. Μας δείχνουν με τα χεράκια τους το ψωμί. Δεν γνωρίζουν τη λέξη φαγητό. Ποιός άνθρωπος μπορεί να μείνει ασυγκίνητος όταν βλέπει ένα μικρό παιδί να τρώει χόμα; Πείτε μου... Χωρίς κανέναν δισταγμό, καμία δεύτερη σκέψη, είπα κάθε μέρα θα τους φτιάχνω ψωμί και με το βαν θα τους το πηγαίνω. Όποιος δεν έχει πεινάσει, δεν μπορεί να μπει στη θέση αυτών των ανθρώπων.»

(Πηγή: www.thetoc.gr/koinwnia/article/autos-einai-o-fournaris-tis-kw-pou-apothewse-o-giouker)

Άλλες ειδήσεις όμως αναφέρουν πρακτικές bullying σε βάρος αδύναμων συνανθρώπων μας:

«Θύελλα αντιδράσεων προκάλεσε η στάση μιας εικονολήπτριας στο κέντρο καταγραφής προσφύγων στο Ρότσκε, στα σύνορα Ουγγαρίας- Σερβίας.

Γερμανός δημοσιογράφος που βρίσκεται στην περιοχή και καλύπτει τα γεγονότα ανέβασε στο λογαριασμό του στο twitter βίντεο που δείχνει την συγκεκριμένη οπερατέρ να βάζει τρικλοποδιά σε έναν πρόσφυγα που τρέχει, ενώ κρατά το παιδί του στην αγκαλιά».

(Πηγή: <http://gr.euronews.com/2015/09/09/hungarian-camera-woman-caught-on-video-kicking-and-tripping-migrants-could-face/>)

Οι δραστηριότητες βοηθούν να συνειδητοποιήσει η σχολική τάξη πως οι ανθρώπινες ανάγκες είναι ίδιες. Οι άνθρωποι –και στην προκειμένη περίπτωση τα μέλη του μικρόκοσμου του σχολείου- πρέπει να έχουν αρωγούς στα προβλήματά τους και όχι θύτες/νταϊδες που επιδεικνύουν αντικοινωνικές συμπεριφορές χωρίς να υπάρχει κανένας λόγος.

Στο ίδιο εγχειρίδιο, στη ΔΕ 12 «Ένα κήρυγμα του Χριστού στη Ναζαρέτ με ξεχωριστή σημασία», περιλαμβάνεται η προφητεία του Ησαΐα που διαβάζει ο Ιησούς στη συναγωγή της Ναζαρέτ και αποτελεί κατά κάποιο τρόπο τους προγραμματικούς λόγους του. Με αυτό υψώνεται ένα προστατευτικό τοίχος για όλους τους αδύναμους της κοινωνίας. Όπως τονίζεται στο ευαγγελικό κείμενο :

«18 Το Πνεύμα του Κυρίου με κατέχει, γιατί ο Κύριος με έχρισε και μ' έστειλε

19 να αναγγείλω το χαρμόσυνο μήνυμα στους φτωχούς, να θεραπεύσω τους συντριμμένους ψυχικά· στους αιχμαλώτους να κηρύξω απελευθέρωση και στους τυφλούς ότι θα βρουν το φως τους να φέρω λευτεριά στους υποταγμένους, να αναγγείλω του καιρού τον ερχομό, που ο Κύριος θα φέρει τη σωτηρία στον λαό του. (Ησαΐας 61, 1-2)» (Λκ 4,18-19).

Η ΔΕ 15 επικεντρώνεται στη γνωστή παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη (Λκ 10,30-37) στην οποία υπογραμμίζεται η συμπαράσταση στις δύσκολες στιγμές που μπορεί να βιώνει ο συνάνθρωπος, ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή του. Καταρχήν μία συγκλονιστική αφήγηση καταγράφει περίπτωση βίας σε βάρος ενός ανυπεράσπιστου συνανθρώπου:

«Κάποιος άνθρωπος, κατεβαίνοντας από τα Ιεροσόλυμα για την Ιεριχώ, έπεσε πάνω σε ληστές. Αυτοί τον ξεγύμνωσαν, τον τραυμάτισαν κι έφυγαν παρατώντας τον μισοπεθαμένο.....» (Λκ 10,30).

Οι λέξεις του κειμένου είναι φορτισμένες και αναδεικνύουν την τραγικότητα της κατάστασης ενός ανθρώπου που δε μπορούσε να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Οι λέξεις «ξεγύμνωσαν», «τραυμάτισαν», «έφυγαν», «μισοπεθαμένος» φανερώουν ότι πλέον είναι τραγικά μόνος με τα τραύματά του. Η θυματοποίησή του μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτική όλων των περιπτώσεων βίας, σωματικής και ψυχολογικής, και η κατάστασή του να γίνει αφορμή να ανοίξει μία μεγάλη συζήτηση στη σχολική τάξη για το bullying και τις τραγικές συνέπειες που έχει.

Η παραβολή όμως δίνει και τη λύση στο δράμα που εκτέθηκε στην αρχή της. Είναι ενδεικτικά αυτά που καταγράφονται στη συνέχεια της, που αποτελούν, εκτός των άλλων και ένα μήνυμα αγάπης, συμπόνιας και ανθρωπιάς:

«Κάποιος όμως Σαμαρείτης, που ταξίδευε, ήρθε προς το μέρος του, τον είδε και τον σπλαχνίστηκε.

Πήγε κοντά του, άλειψε τις πληγές του με λάδι και κρασί και τις έδεσε καλά. Μάλιστα τον ανέβασε στο δικό του ζώο, τον οδήγησε στο πανδοχείο και φρόντισε γι' αυτόν.

Την άλλη μέρα φεύγοντας έβγαλε κι έδωσε στον πανδοχέα δύο δηνάρια και του είπε: Φρόντισέ τον, και ό,τι παραπάνω ξοδέψεις, εγώ όταν ξαναπεράσω θα σε πληρώσω». (Λκ 10, 33-35).

Η παραβολή του Καλού Σαμαρείτη στόχευε βέβαια να δώσει απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα που αφορούσαν τους συγχρόνους του Ιησού. Ταυτόχρονα όμως είναι και «ανοιχτό έργο» που περιέχει διαχρονικά μηνύματα τα οποία απευθύνονται σε όλους. Έτσι, μέσω αυτής οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν τη φρίκη που δημιουργεί η βία και θα διδαχτούν ότι συνάνθρωπος είναι αυτός που συμπαραστέκεται στον άλλο, κατανοεί το πρόβλημά του και προσπαθεί να βοηθήσει. Ενταγμένη σε πρακτικές αντιμετώπισης της σχολικής βίας θα βοηθήσει τη σχολική κοινότητα να συνειδητοποιήσει ότι τα μέλη της οφείλουν να συμπαραστέκονται στους αδύναμους συμμαθητές που έχουν ανάγκη.

Τέλος, στη ΔΕ 17 του ίδιου εγχειριδίου με τίτλο «Ο Ιησούς υπερασπίστηκε και εξύψωσε τις γυναίκες και τα παιδιά στην καινούρια ανθρωπότητα» δίνονται πολλές ευκαιρίες στους μαθητές να συζητήσουν για την αξία όλων των παιδιών και να καταλάβουν –για μία ακόμη φορά– ότι αντικοινωνικές εκδηλώσεις, σαν το bullying, δεν έχουν θέση στο σχολείο και στην κοινωνία γενικότερα. Στο ευαγγελικό κείμενο διαφαίνεται η αγάπη του Ιησού για τα παιδιά, που βρίσκονταν στην κατώτερη κοινωνική βαθμίδα της εποχής του.

« Έφεραν στον Ιησού παιδιά, για να τα ευλογήσει· οι μαθητές όμως μάλωσαν αυτούς που τα έφεραν.

Όταν το είδε ο Ιησούς αγανάκτησε και τους είπε: "Αφήστε τα παιδιά να έρχονται σ' εμένα. Μη τα εμποδίζετε. Γιατί η Βασιλεία του Θεού ανήκει σε ανθρώπους που είναι σαν κι αυτά.

Σας διαβεβαιώνω πως όποιος δεν δεχτεί τη Βασιλεία του Θεού σαν παιδί δεν θα μπει σε αυτήν".

Τότε πήρε τα παιδιά στην αγκαλιά του και τα γέμιζε με ευλογίες βάζοντας τα χέρια του πάνω τους»(Μκ. 10, 13-16).

Οι μαθητές δέχονται το συγκλονιστικό μήνυμα της ανθρώπινης αξίας και των ίσων δικαιωμάτων. Κατανοούν ότι στο σύγχρονο σχολείο είναι απαραίτητο να γνωρίζουν ότι όλοι οι μαθητές είναι ισότιμοι και αξίζουν να απολαμβάνουν σεβασμό και αξιοπρεπή αντιμετώπιση από όλους. Συνεπώς η σχολική βία που καταρρακώνει και εξευτελίζει είναι μία κατάσταση ασύμβατη με τις αξίες και τα ιδανικά που προσλαμβάνουν στο σχολείο για να γίνουν έτσι ολοκληρωμένες προσωπικότητες.

Συμπεράσματα

Τα παραπάνω δείγματα που προέρχονται από τη διδασκαλία του Θρησκευτικού μαθήματος στη Β΄ Γυμνασίου, είναι ενδεικτικά, και έχουν τη φιλοδοξία να αναδείξουν την ανάγκη επικαιροποίησης των διδακτικών ενοτήτων ενός σύγχρονου μαθήματος με την

προσθήκη στοιχείων που θα βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Είναι απαραίτητο ειδικά στο μάθημα των Θρησκευτικών που διδάσκεται στη Δημοτικό Σχολείο και στο Γυμνάσιο να προβάλλονται πρότυπα συναδέλφωσης, συμφιλίωσης και συμπαράστασης στο συνάνθρωπο, και να καταδεικνύεται ότι αντικοινωνικές συμπεριφορές, όπως το bullying, είναι καταδικαστέες και ξένες με το μαθητή που θέλει να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του και να γίνει ο αυριανός υπεύθυνος πολίτης.

Φυσικά κάθε διδακτικό αντικείμενο είναι συνδεδεμένο με τον καθηγητή που το διδάσκει. Ο θεολόγος λοιπόν μπορεί να βοηθήσει και με την ενεργή παρουσία του σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής ζωής στην αντιμετώπιση της σχολικής βίας, αφού και την κατάρτιση διαθέτει, αλλά έχει –όπως βέβαια και οι συνάδελφοι των άλλων ειδικοτήτων- την ευαισθησία για να πλησιάσει χαρακτήρες που χρειάζονται στήριξη. Ειδικά η ενασχόλησή του με ζητήματα που επικεντρώνονται στην αγάπη, στην ανοχή και στη μη βία καθιστούν κομβική τη θέση του στο σύγχρονο σχολείο που επιδιώκει και να ερμηνεύσει φαινόμενα της πραγματικότητας που βιώνουν οι μαθητές, αλλά και να δημιουργήσει υπεύθυνους χαρακτήρες.

Το θρησκευτικό μάθημα λοιπόν μπορεί να έχει- εκτός των άλλων- και θεραπευτική διάσταση, αφού συμβάλλει στην πρόληψη φαινομένων σχολικής βίας. Με την πλούσια ύλη του μπορεί να είναι ο πρωταγωνιστής στην αποτροπή τους, και στη συνειδητοποίηση ότι το bullying δε μπορεί να έχει θέση στις πρακτικές και τον τρόπο ζωής του νέου ανθρώπου.

Αναφορές

Duncan Neil (1999). *Sexual Bullying. Gender conflict and pupil culture in secondary Schools*. New York: Routledge

Donnellan Craig (2006). *Bullying*. Cambridge: Independence Educational Publishers

Keith Sullivan, Mark Cleary and Ginny Sullivan (2004), *Bullying in Secondary Schools. What It Looks Like and How to Manage It*. London & Thousand Oaks Ca: PCP & Corwin Press, σσ. 3-5

Smith Peter K., Pepler Debra, and Rigby Ken (2004). *Bullying in schools: how successful can interventions be?*. Cambridge: Cambridge University Press